

Några kommentarer till Östsvenska Taraxaca af Hugo Dahlstedt i K.Svenska Ve...

Brenner, Märten Magnus
Wilhelm

48 C Br.

National Library
of Sweden

Bot
(181)

NÅGRA KOMMENTARIER

TILL

ÖSTSVENSKA TARAXACA AF HUGO DAHLSTEDT

I K. SVENSKA VET. AKADEMIENS I STOCKHOLM
ARKIV FÖR BOTANIK, BAND 9,

AF

M. BRENNER.

HELSINGFORS 1910,
J. SIMELII ARVINGARS BOKTRYCKERIAKTIEBOLAG

sv 11
145

Några kommentarier till Östsvenska *Taraxaca*
af Hugo Dahlstedt i K. Svenska Vet.
Akademiens i Stockholm Arkiv för
Botanik, Band 9,

af

M. BRENNER.

I sitt i början af detta år utkomna arbete öfver östsvenska *Taraxaca* har förf. berört äfven några i Finland förekommande former, och bland dessa sådana som af mig i tiden här insamlats samt offentligen namngifvits och beskrifvits. Då hans framställning af dessa former emellertid väsentligen afviker från den uppfattning jag genom deras studium i naturen bildat mig, tror jag mig hafva anledning att, från min synpunkt sedt, belysa saken.

Enligt min uppfattning bör en växt- eller djurform, till undvikande af flere namn med deraf följande konfusioner, betecknas med det namn, hvarunder den tidigast på ett igenkännbart sätt beskrifvits och publicerats. Denna, åtminstone hittills allmänt följda regel har författaren af ofvan nämnda arbete, hvad de af mig benämnda formerna beträffar, enligt min mening ej följt.

Sålunda vidhåller han fortfarande det af honom år 1905 i Botan. Notiser p. 157 gifna namnet *T. tenebricans* för den form som af mig 1889 beskrefs under namnet *patulum*. I häft. 33 af Meddelanden af Soc. pro. F. & Fl. Fenn. framhöll jag, med anledning af att ett af C. RAUNKIAER 1903 publiceradt namn *intermedium* nu uppgafs vara formens rätta namn, uti en uppsats benämnd „En af namnförbistring hotad *Taraxacum*-form“ huru-

som icke mindre beskrifningarna på var. *patulum* Brenn. och subsp. *tenebricans* Dahlst. med hvarandra öfverensstämma, utan äfven af amanuensen DAHLSTEDT bestämda exemplar af den sednare fullkomligt motsvarade min form, derjemte ådagaläggande att RAUNKIAERS *intermedium* omöjligen kunde vara synonym härmed, och i häft. 31 af samma Meddelanden hade jag med såväl ord som bild framhållit skillnaden emellan den sistnämnda och *patulum*. Nu synes det dock som om aman. DAHLSTEDT, ehuru återgående till sitt namn *tenebricans*, skulle fortfarande betrakta *intermedium* Raunk. såsom dess synonym, men numera endast p. p., och derjemte anvisar han namnet *patulum* samma ställning. En blick på RAUNKIAERS afbildning af holken hos *intermedium* i Botan. Tidsskr. 25, p. 110, af mig reproducerad i Medd. af Soc. pro F. & Fl. Fenn. häft. 31, och den der bredvid af mig efter naturen tecknade holken af *patulum*, jemförda med holken hos *tenebricans*, utvisar klart och tydligt huru vidt skilda från hvarandra de två föregående äro, och huru fullkomligt öfverensstämmande åter de två sednare. Sålunda äro *intermedium* och *tenebricans* ej ens delvis, den sednare och *patulum* deremot fullständigt synonyma. Förf. åberopar mina uppsatser „Om nya (rätteligen „några“) *Taraxacum*-former“ 1889, och „Nya växtgeogr. (rätteligen „Några växtsynonymiska“) data 1907, men ingendera af dem gifver, lika litet som RAUNKIAERS „Kimdannelse uden Befrugtning hos Mælkebøtte“ 1903, stöd för åsikten om en partiel synonymi. Uti den först nämnda uppsatsen beskrifves formen, såsom redan nämnts, på ett med beskrifningen af *tenebricans* i Bot. Not. 1905 öfverensstämmande sätt, och uti den andra anföras helt enkelt *tenebricans* Dahlst. i Bot. Not. 1905 och *intermedium* Dahlst. i Bot. Studier tillägnade F. R. KJELLMAN, 1906, såsom dess synonymer utan „pro max. p.“, RAUNKIAER åter karaktäriserar med ord och bild sin *intermedium* på ett sätt, som visar att *tenebricans* ej kan ingå deri. RAUNKIAERS uppgifter tala sålunda lika tydligt emot någon synonymi alls, som mina för en fullständig sådan. Detta hvad litteraturen i frågan beträffar.

Det har uppgifvits att något eller några med namnet *T. intermedium* Raunk. betecknade exemplar af *tenebricans* Dahlst. skulle varit orsaken till att det förra betraktades som synonymt och fick prioritetsrätt. Men hvarför då ej lika gerna försätta

T. Gelerti Raunk., hvilken ju enligt författarens uppgift i Bot. Not. 1905 p. 158 äfven omfattar *tenebricans* Dahlst., i samma ställning? I öfverensstämmelse med förfarandet i Bot. Studier tillägnade F. R. KJELLMAN p. 171 hade *tenebricans* ju då bort heta *Gelerti* Raunk. och enligt Östsvenska *Taraxaca* detta sednare namn anföras som synonym p. p. och ej användas som namn för en specialform. Det förekommer emellertid i sist anförda arbete såsom namn på RAUNKIAERS *Gelerti* med citat af Bot. Tidskr., 25, 1903, utan tillägget p. p. Att förfarandet beträffande *Gelerti* varit det rätta, men deremot med afseende å *intermedium* orätt, anser jag vara alldeles otvifvelaktigt. I öfverensstämmelse härmed måste jag anse författarens förbigående af det äldsta namnet *patulum* icke vara berättigadt, äfven om bland mina med detta namn betecknade exemplar skulle kunna påvisas något som af misstag blifvit dit hänfördt. Detta vågar jag emellertid betvifla, då af de talrika exemplar som från aman. DAHLSTEDTS granskning återkommit intet enda befunnits vara orätt bestämdt. Men antaget att sådant ändock varit fallet, så hade ju i detta fall konsekvensen fordrat att i Botan. Studier icke *intermedium* utan det äldre *patulum* kommit till användning.

I alla händelser torde af det anförda, liksom af allt det jag tidigare om denna form publicerat, med tydlighet framgå, att dess rätta namn är *patulum* Brenn. i Medd. af Soc. pro F. & Fl. Fenn. häft. 16, 1889, med *laevigatum* H. Lindberg i Förteckning öfver ormbunkar och fröväxter i Finland, 1901, *tenebricans* Dahlst. i Bot. Notiser 1905, *intermedium* Dahlst. i Bot. Studier tillägnade F. R. KJELLMAN, 1906, och H. Lindberg i Acta Soc. pro F. & Fl. Fenn., 29, 1908, samt enligt DAHLSTEDT *Gelerti* i Bot. Tidskr., 25, 1903, p. p. som synonym.

År 1906 särskilde aman. DAHLSTEDT en närstående form *T. laeticolor*, hvilken han i Bot. Studier tillägnade F. R. KJELLMAN, p. 168—171, vidlyftigt beskrifvit och med sin dåvarande *T. intermedium* = *patulum* jemfört. Då jag med ledning häraf granskade såväl lefvande som pressade exemplar af min *T. patulum*, ansåg jag mig i flere exemplar, hvilka genom ljusare gröna blad med triangulära, mindre starkt tandade, icke parvist motsatta, utan skiftevist ställda flikar samt spetsigare och i följd af de tillbakarullade kanterna skenbart smalare ytterholkfjäll öf-

verensstämma med beskrifningen på *laeticolor*, igenkänna denna, och var likheten härvid så stor, att auktor sjelf vid ett exemplar antecknat: „Denna är mycket lik *T. laeticolor* Dt.“ Det må då ej förvåna att jag, som ej sett något autentiskt exemplar, i följd af den förvillande likheten med beskrifning och afbildningar kunde taga miste. Snarare förvånar det mig att bestämningen ej kunnat godkännas. Genom denna felbestämning förändras dock ej förhållandet emellan de med hvarandra sammanfallande *patulum* från 1889 och *tenebricans* från 1905, likaså litet som af den omständigheten att ett abnormt utveckladt exemplar är försedt med knöl på holkfjällen. Uppgiften åter i lokalförteckningen, att det med namnet *T. Ostenfeldii* betecknade exemplaret skulle höra hit är med säkerhet ej riktig, alldenstund detta exemplar saknar pollen och har nedböjda ytterholkfjäll. Tvänne tryckfel i nämnda förteckning må ännu här anmärkas, neml. Ulrikasberg i st. f. Ulrikasborg och Rusholmen i st. f. Busholmen. Likaså bör tryckningsåret 1907 för „*Taraxacum*-former från södra och mellersta Finland af H. LINDBERG“ i Acta Soc. pro F. & Fl. Fenn. 29 ändras till 1908, såsom det sid. 2 rätteligen uppgifves. Årtalet 1907 på omslaget är tydligen missvisande.

Hvad beträffar namnet *T. medians* Brenn. i „Några växtsynonymiska data“, Medd. af Soc. pro F. & Fl. Fenn. 33, p. 91, och i „Några *Taraxacum officinale*-former“, Medd. 34, p. 24, äfvensom hos Fedde, Repertorium IV, p. 355, har jag tyvärr gjort mig skyldig till en förväxling, beroende därpå att mina till vårt universitet öfverlemnade *Taraxacum*-samlingar på grund af deras öfversändande till Stockholm under en längre tid ej varit mig tillgängliga. Sålunda afser detta namn i Medd. 33, p. 91, jemte synonymierna i Medd. 34 p. 24 och hos Fedde p. 355, *T. hamatum* Raunk., tidigare *T. intermedium* Raunk. p. p., beskrifningen i Medd. 34 och hos Fedde åter, med undantag af raden „vel saepius subsemilunariibus obtusis —“, *T. haematopus* Lindb. fil. (*T. intermedium* Raunk. p. p.). Den förra omnämndes af mig från Helsingfors under namnet *T. intermedium* Raunk. första gången 1904 och derpå 1907, hvardera gången till jmförelse med *T. patulum* (*T. intermedium* Dahlst.), samt erhöll sistnämnda år namnet *medians*. Påföljande sommar 1907 togs den nu *haematopus* benämnda formen i Ingå och beskrefs på lefvande exemplar såsom

medians i den föreställning att det vore samma form som Helsingfors-formen, hvarmed den till korgar och holkar öfverensstämmer, i följd hvaraf *intermedium* som synonym och de ofvan nämnda orden om halfmånformiga trubbiga flikar, hvilka från Helsingfors-exemplaren och RAUNKIAERS afbildning stadnat i mitt minne, inflickades. Häraf framgår att *T. medians* Brenn. i Medd. 34 och hos Fedde, såsom synonym till *T. hamatum* i Östsvenska *Taraxaca*, bör utgå samt, såsom hos Fedde publicerad 1907, ersätta H. LINDBERGS namn *haematopus*, publicerad i Kuopio 1908, med detta namn som synonym.

Uti lokalförteckningen för dessa två former upptages, utom ofvan nämnda synonymer, äfven namnet *uncinatum*. Detta antagligen på grund af en äfven på pressade exemplar stundom märkbar bladlikhet, hvaremot den på lefvande exemplar tydligt framträdande holkkaraktären ej kunnat af författaren uppfattas. Af de af mig i Medd. af Soc. pro F. & Fl. Fenn. 31 publicerade teckningarna af holkarna hos denna och *intermedium* Raunk. synes tydligen framgå att någon förvexling dem emellan ej borde kunna ifrågasättas. Detsamma är fallet med mina *interruptum*-exemplar med endast på lefvande materiel iakttagbara täta dunkla korgar och nedböjda ytterholkfjäll i stället för ljusa glesblommiga korgar och utstående S-formiga fjäll hos *T. medians* (*haematopus*). *T. divaricatum* Brenn. åter skiljer sig genom annat pollensaknande ståndare och kan därför ej komma i fråga. *T. laeticolor* deremot kan möjligen, såsom den af mig uppfattats, af misstag hafva blifvit häruti inblandad.

Till den af mig i Medd. af Soc. pro F. & Fl. Fenn. 16, p. 112, 1889, såsom form af *T. officinale* var. *genuinum* Koch uppställda och i Fedde, Repertorium IV, p. 355, 1907, samt i Medd. 34, p. 23, 1908, utförligare beskrifna *T. gibbiferum*, af H. DAHLSTEDT i Östsvenska *Taraxaca* anförd som *T. Dahlstedtii* Lindb. fil. i Acta Soc. pro F. & Fl. Fenn. 29, p. 27, 1908 (enligt uppgift angående tryckningsåret på titelbladets frånsida ej 1907), har författaren, antagligen emedan han på pressade exemplar ej kunnat iakttaga de i lefvande tillståndet karaktäristiska kännetecken, som för mig vid deras bestämning varit afgörande, sammanfört exemplar af flere hvarannan olika former. Med undantag naturligtvis af *T. gibbiferum* sjelf afvika de alla

genom bristen på knöltand på holkfjällen, hvarjemte *T. stenolepis* och *T. divaricatum* sakna pollen. Vidare hafva *stenolepis* och *genuinum* till holkskafvet starkt tryckta ytterholkfjäll, den sednare derjemte fyllda tätblommiga korgar. Äfven *T. stenoglossum* har fyllda små korgar samt dessutom S-formiga, utstående — upprätt utstående eller svagt nedböjda ytterholkfjäll, i detta hänseende öfverensstämmande med *T. medians* och *T. intermedium* Raunk. Det *interruptum* benämnda exemplaret med afbetade blad saknar knöltand på holkfjällen, hvarför det ej heller kan hitföras, men är för öfrigt, såsom bristfälligt, svårbestämbart. Hänfördet af *T. gibbiferum*, den enda som i lefvande tillståndet till sina karaktärer dermed öfverensstämmer, till *T. Dahlstedtii* ådagalägger i sin mån dessas identitet, vid hvilket förhållande det förra såsom tidigare publiceradt måste blitva gällande.

På samma sätt bör *T. mucronatum* H. Lindberg i Acta Soc. pro F. & Fl. Fenn. 29, N:o 9, 1908 (se tryckningsåret på framsidan af titelbladet) benämnas *T. apicatum* Brenn. i Fedde, Repertorium IV, 1907, p. 354 och 355, samt i Medd. af Soc. p. F. & Fl. Fenn. 34, 1908, p. 22 och 23. De beskrifna exemplaren äro från Ingå Svartbäck och begravningsplatsen vid Helsingfors.

Likaledes är rätta namnet på *T. pallidulum* H. Lindb. i Acta l. c. 1908, *T. laceratum* Brenn. i Medd. af Soc. p. F. & Fl. Fenn. 33, p. 90, 1907, under namn af *T. officinale* var. *lacerum* beskrifven i Medd. 32, p. 98, 1906. Original-exemplaren af denna form äro insamlade i Ingå Svartbäck och Vesterkulla och hafva, till ett antal af 80 exemplar, hvilka i Östsvenska *Taraxaca* ej omnämnas, fått sitt äldre namn *laceratum* korrigeradt till det yngre *pallidulum*. Utom dessa i arbetet ej omnämnda exemplar, omnämnas der formerna *ungulatum* och *stenolepis*, hvilka jag ej varit i tillfälle att återse sedan de sändes till Stockholm och hvilkas korrigering till *pallidulum* jag därför nu ej med ledning af resp. exemplar kan granska. Såsom i det föregående nämnts, utmärkes *stenolepis* genom mycket smala, starkt nedböjda eller till holkskafvet tryckta ytterholkfjäll och borde såväl på grund häraf som i betraktande af sina radierande kantblommor och sina regelbundet flikade blad ej här kunna komma i fråga, *ungulatum* åter har äfven regelbundet delade blad

samt dessutom breda klolikt utstående ytterholkfjäll, då deremot de *laceratum*-exemplar som till *pallidulum* korrigerats, utom öfverhufvudtaget oregelbundet sönderflikade blad, hafva fyllda korgar och långa, smala, åt olika håll oregelbundet utåt riktade ytterholkfjäll. Sedan nu nämnda *laceratum* 1906 publicerats, togos af mig 1907 sex exemplar, hvilka jag af orsak att mina original-exemplar af *laceratum* bortskickats ej kunde dermed jämföra. På grund af de långa, smala, något nedböjda ytterholkfjällen och hos ett exemplar oregelbundet flikade och starkt tandade blad bestämde jag tills vidare äfven dem till *laceratum*. Dessa hafva sedermera belagts med namnet *T. litorale* Raunk. Det nämnda exemplaret med oregelbundet flikade blad och starkt tandade flikar växte visserligen vid hafsstranden i en mullbänk, men de öfriga fem hade en för *litorale* mycket fremmande plats på sjelfva toppen af ortens högsta berg, det s. k. Telegrafberget, invid den grushög som anger den fordna telegrafkojans från 1850-talet plats, på ungefär 1 kilometers afstånd från stranden. Den gjorda korrigeringen har därför förefallit mig att vara ganska tvifvelaktig, om jag också, sedan jag fått återse mina *laceratum*-exemplar, icke mera vill till denna form hänföra de fem sist nämnda, för uppställningen af *T. laceratum* fullkomligt fremmande exemplaren från bergstoppen. Det sjette eller strandexemplaret måste jag deremot fortfarande anse höra hit, såsom en af lokalen framkallad modifikation med större och frodigare växt samt tunnare och slätare blad. Utvecklade frukter finnas ej hos dessa exemplar.

I sammansättningen af H. LINDBERGS *T. duplidens* synes, om man får döma af de uppräknade namnen på af mig insamlade och bestämda exemplar som i lokalförteckningen förekomma, en stor mångfald råda. Med skäl kan man med en annan af våra *Taraxacum*-författare säga, att här finnas såväl pollenbärande som pollenlösa, rödfruktiga som icke rödfruktiga former, och derjemte kortfjälliga och långfjälliga, bredfjälliga och smalfjälliga, med nedåt tilltryckta, nedböjda eller utstående, kloformiga eller S-formiga ytterholkfjäll. Enligt beskrifningen i Acta Soc. pro F. & Fl. Fenn. 29, n:o 9, 1908, p. 38 och 39, skall den dock sakna pollen, ej hafva röda frukter, samt hafva långa och breda, starkt nedböjda ytterholkfjäll. Den utmärkes dessutom genom tätblommig korg och röda bladskaft, samt nedåt böjda bladflikar

med en grof tand på öfra kanten och en liten pillik ändflik, allt kännetecken som återfinnas i H. DAHLSTEDTS beskrifning på subsp. *Ostenfeldii* (Raunk.) i Bot. Notiser 1905, p. 155 och 156, samt delvis i RAUNKIAERS framställning i Bot. Tidskrift, 25, 2, 1903. Då den 1908 publicerade *T. duplidens* tvifvelsutän utgör en af de racer af *T. Ostenfeldii* som af DAHLSTEDT å p. 156 af Bot. Not. omtalas samt vid ifrågavarande exemplars från Ulrikasborgs (ej Ulrikasbergs) brunnsspark bestämning år 1905 ännu ej särskilts, kunde detta namn naturligtvis ej af mig användas. Men detta exemplar är också, enligt min uppfattning, det enda som kan göra anspråk derpå. *Genuinum*, *laeticolor*, *apicatum* och *interruptum* (den sistnämnda ej från tre skilda lokaler, utan i endast ett exemplar från en obebyggd, gräsbevuxen plats i hörnet af de som två skilda lokaler nämnda gatorna) hafva pollen och afvika äfven till bladformen från *Ostenfeldii*-exemplaret; särskildt *interruptum* öfverensstämmer med DAHLSTEDTS afbildning fig. 3, a, c och d i Botan. Studier tillägnade F. R. KJELLMAN. *Stenolepis* har smala, till holkskaftet tryckta ytterholkfjäll och radierande korgar, *divaricatum* och *lacerum* (den sistnämnda från Svartbäck [ej Svartvik] Bastubacka) hafva utstående ytterholkfjäll och olika formade blad, samt *ungulatum* slutligen utstående klocka, och *attenuatum* mycket smala ytterholkfjäll samt afvikande bladform. De formen utmärkande rödbruna frukterna äro hos exemplaret i fråga ännu utvecklade. Vid granskningen af alla dessa exemplar har jag öfvertygats om omöjligheten af att vid deras bestämning, med undantag af *Ostenfeldii*, hänföra dem till i fråga varande *T. duplidens*, äfven om denna då redan hade varit publicerad.

Jag förmodar att såsom resultat af denna undersökning med all önskvärd tydlighet framgått huru vanskligt det kan vara att på torra, pressade *Taraxacum*-exemplar söka korrigera på lefvande material verkställda bestämningar. Detta kan, som synes, lätt leda till bekräftelse af den kända satsen: *Quot capita, tot census*.

